

Osebne vesti

Magdalena (Manda) Čehovin – sedemdesetletnica

Življenjska zgodba Mande Čehovin je pestra in pretresljiva. Rodila se je 15. julija 1936 v kmečki družini v Rudopolju na Hrvaškem očetu Ivanu in mami Ani Dragičević. Usoda je hotela, da v Liki ni ostala dolgo, saj je že v njeno zgodnje otroštvo kruto posegla druga svetovna vojna. V divjaških pokolih fašistov v Liki se je njena družina razbežala. Oče je padel, mala Manda pa je brez svojcev s partizani in drugimi vaščani prišla v Slovenijo, v Ilirsko Bistrico. Tam ji je dom ponudila družina iz Kozjan, pri kateri je Manda odrasla in ostala tudi potem, ko je šele čez dobro desetletje zvedela za domače v Liki. Po končani gimnaziji v Postojni se je vpisala na Višjo pedagoško šolo v Ljubljani in leta 1961 diplomirala iz zgodovine in geografije. Prvih dvanajst let svoje delovne dobe je posvetila pedagoški službi in svoje znanje razdajala mladim na osnovnih šolah v Senožečah in Sežani. Po preselitvi v Novo Gorico se je leta 1973 zaposlila v le dobro leto prej ustanovljenem Pokrajinskem arhivu, tam pa se je leta 1991 tudi upokojila. Bila je med prvimi strokovnimi delavci mlade kulturne ustanove, med tistimi, ki so v mračnih, tesnih in vlažnih prostorih, v kletah občinske in sodne stavbe v Novi Gorici, začeli strokovno obdelovati arhivsko

gradivo. Razporejena je bila na delovno mesto arhivista oziroma strokovnega sodelavca, opravljala pa je tako rekoč vsa arhivska strokovna opravila, kar so pač narekovala potrebe. Veliko je sodelovala z ustvarjalci arhivskega gradiva na terenu, jim dajala navodila za urejanje, hranjenje in izločanje dokumentarnega gradiva ter prevzemala arhivsko gradivo. Tudi v časih, ko je imel arhiv veliko prostorsko stisko, je poskrbela za nujne prevzeme ogroženega gradiva.

Kot članica komisije, ki je v novogoriškem arhivu potrjevala tako imenovane vnaprejšnje izločitvene sezname, predvidene po navodilu o odbiranju arhivskega gradiva iz registraturnega gradiva iz leta 1970, je sodelovala pri valorizaciji dokumentarnega gradiva. Po sprejetju zakona o naravni in kulturni dediščini leta 1981 pa je dala svoj prispevek tudi k valorizaciji ustvarjalcev arhivskega gradiva, saj je sodelovala pri pripravi predloga "seznama družbenopravnih oseb in društev, katerih arhivsko gradivo bo prevzemal Pokrajinski arhiv v Novi Gorici". Zavzemala se je, da bi pri splošnih kriterijih valorizacije ustvarjalcev arhivskega gradiva in gradiva samega upoštevali tudi specifičnosti obmejnega območja.

Veliko časa je posvetila delu v arhivski čitalnici; tja so velikokrat zahajali tudi neizkušeni uporabniki arhivskega gradiva, tako da jim je bilo potrebno posvetiti veliko več časa, pozornosti in potrpljenja kot izkušenim raziskovalcem preteklosti. Vrsto let je sodelovala z zgodovinskimi krožki osnovnih šol pri izdelavi raziskovalnih nalog.

Mando Čehovin lahko štejemo tudi za začetnico pedagoške dejavnosti novogoriškega arhiva, saj je leta 1978 opravila prve učne ure, in sicer za dijakinje srednje administrativne šole iz Nove Gorice. Razkazala jim je arhivske prostore in predavala o pomenu in vlogi zgodovinskih arhivov. V poznejših letih je imela učne ure z različnimi tematikami tudi za druge šole.

Ukvarjala se je tudi z urejevalnimi deli in popisovala arhivsko gradivo. Naj omenim le njen podrobni popis osebnega fonda odvetnika dr. Karla Podgornika in urejevalna dela v obsežnem arhivskem fondu Občinskega ljudskega odbora Ajdovščina. Skupaj s sodelavcema Stankom Murovcem in Kristino Koglot je leta 1976 pripravila prvi popis arhivskih fondov in zbirke Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici, tako da je bil leta 1982 dobra podlaga za pripravo prvega vodnika po arhivu.

Leta 1984 je bila od 1. junija do 31. oktobra vršilka dolžnosti ravnatelja arhiva. To je bil čas, ko je bilo treba po katastrofalni poplavi, ki je leta 1983 prizadela arhiv, nujno zagotovitičasne prostore za

hrambo posušenega poplavljenega arhivskega gradiva in hkrati zastaviti vse sile za trajno rešitev prostorske stiske. Začasne prostore je v tistem času arhiv dobil v eni izmed stavb dijaškega doma na Grčni, kot najboljša trajna rešitev prostorskih težav pa je bila pri vseh takratnih občinah ustanoviteljicah, pri občinskih kulturnih skupnostih in tudi na kulturni skupnosti Slovenije sprejeta novogradnja arhiva. Pot do realizacije sklepa je bila sicer še dolga, a smer je bila postavljena.

Po odhodu v pokoj se je Manda s svojo družino vse pogosteje vračala na Kozjane, v kraj svoje zgodnje mladosti in z leti je ob delu pridnih rok tam zrasel novi dom. Ob sedemdesetem rojstnem dnevu ji želimo, da bi v njem zdrava in zadovoljna doživela še veliko lepega. Še na mnoga leta, draga Manda!

Aleksandra Pavšič Milost

Dr. Breda Pogorelec (1928–2006)

V torek 25. julija 2006 smo se na ljubljanskih Žalah poslovili od profesorice dr. Brede Pogorelec, slovenistke in jezikoslovke. Breda Pogorelec je bila rojena 1. januarja 1928 v Ljubljani. Maturirala je na

klasični gimnaziji, leta 1952 pa diplomirala iz slovenskega jezika in književnosti ter primerjalne slovnice slovanskih jezikov na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Do leta 1955 je poučevala slovenski jezik s književnostjo na brežiški gimnaziji, takrat pa je postala asistentka na Oddelku za slovenske jezike in književnosti na FF Univerze v Ljubljani. V letih 1956–1958 se je izpopolnjevala na Univerzi v Krakovu in leta 1964 v Ljubljani doktorirala. Od leta 1955 do upokojitve leta 1997 je delovala na Oddelku za slovenske jezike na Filozofski fakulteti v Ljubljani, od leta 1985 kot redna profesorica za slovenski knjižni jezik in stilistiko. Objavila je številne prispevke iz zgodovine slovenskega knjižnega jezika, o zvrstnosti v današnji slovenščini, jezikovni stilistiki umetnostnih besedil in besediloslovju.

Med prvimi se je znanstveno temeljito posvetila družbenim razsežnostim slovenskega jezika. Leta 1975 je bila med pobudniki in nato vodja akcije za ureditev odnosa do slovenščine v javnosti. Pozneje je sodelovala v delovnih skupinah Sveta za slovenski jezik in predsedovala delovni skupini za jezikovna vprašanja v Državnem zboru Republike Slovenije.

Ob vprašanju zgodovine slovenskega jezika smo se s profesorico Pogorelčevo srečali tudi v arhivih. V Arhivu Republike Slovenije smo se veliko pogovarjali o njenem videnju zgodovine jezika kot izjemno pomembnega področja zgodovine. Bila je mentorica številnih naših razstav. "*Slovenščina v dokumentih skozi stoletja*" pa je bila celo njena ideja. In od takrat je sodelovala pri vseh razstavah, ki so zadevale jezik in književnost in napisala tudi nekaj uvodnih člankov v razstavne kataloge. Bila je prizadevna lektorica naših publikacij. Sodelovala je tudi pri nastajanju strokovne revije Arhivi.

Zato ni čudno, da so ji bili arhivi blizu. Poudarjala je pomen arhivskega gradiva za preučevanje razvoja slovenskega knjižnega jezika in pri tem vlogo, ki jo lahko imajo arhivisti, ki ob neposrednem stiku z dokumenti najlažje opazijo tudi drobne podatke in zapise o jeziku. Poudarjala je potrebo po sodelovanju arhivistov, zgodovinarjev in jezikoslovcev. Spodbujala je k sprotnemu objavljanju odkritih zapisov slovenskih besedil.

Čeprav sodelovanje sčasoma zaradi mnogih obveznosti ni bilo več tako intenzivno, je ostala naklonjena arhivom. Spominjamo se zadnjega pogovora z njo. Po telefonu smo jo prosili za podatek v zvezi z izdajo virov o kulturnem sodelovanju med Slovenijo in Rusijo do prve svetovne vojne, ki jo pripravlja republiški Arhiv v sodelovanju z rusko stranjo. Kako se je razveselila, da bodo dokumenti objavljeni! Očitno že zelo bolni ni bilo odveč v svoji knjižnici še preveriti podatek in nam ga takoj posredovati.

Njeno sodelovanje, prijateljski nasveti in pobude pri načrtovanju pospešenega razvoja Arhiva, naših